

ФІНАНСИ, КРЕДИТ

УДК 336.221.24:631.1(44+477)

С.В. Тивончук, Я.О. Тивончук

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА У ФРАНЦІЇ І УКРАЇНІ

Досліджено особливості фінансового забезпечення сільського господарства Франції і України. Наведено пропозиції щодо удосконалення системи фінансового забезпечення розвитку сільського господарства України з урахуванням особливостей функціонування даної системи у Франції.

Вступ. Фінанси, які характеризуються реальним рухом грошових коштів у процесі розподілу й обміну, зумовлюючи відповідні економічні відносини між державою і суспільством є економічним регулятором усіх сфер економічного життя суспільства. В економічній діяльності суб'єктів ринкової економіки фінансові ресурси стають основними обмежувачами масштабів виробництва і споживання, різні фінансові інститути визначають положення суб'єктів економіки та ринку і напрями господарської діяльності.

Нинішня практика фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників України не відзначається комплексністю та системністю, має низку недоліків, що не дають змоги задовольнити фінансові потреби суб'єктів агропромислового виробництва [8].

Франція є одним з показових прикладів стабілізації розвитку сільського господарства, що є досить характерним для країн з розвинутою економікою, де з одного боку, забезпечуються стабільні доходи сільськогосподарським товаровиробникам, а з іншого, – висока якість продукції за доступними цінами для усіх верств населення. У формуванні фінансового забезпечення сільського господарства Франції, зокрема системи оподаткування, кредитування і страхування є ряд особливостей, які заслуговують на дослідження і адаптації їх на практиці в підприємницькій сфері аграрного сектору України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансового забезпечення діяльності підприємств сільського господарства розглядають вітчизняні та іноземні науковці, зокрема С.Бурлакова [2], С.І.Дем'яненко [3], Н.І.Карпишин [4], О.О.Кохалик [5], Ю.О.Лупенко [8], В.Я.Месель-Веселяк [8], В.М.Опарін [6], С.В.Усенко [10], Л.С.Томашин [5] та ін.

Водночас, незважаючи на значну кількість ґрунтовних досліджень стосовно пошуку ефективних форм та методів фінансового забезпечення сільського господарства існує потреба у комплексному обґрунтуванні здатності фінансового сектора щодо забезпечення розвитку вітчизняного сільського господарства з урахуванням особливостей формування фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств у провідній країні Європейського Союзу – Франції.

Метою статті є дослідження особливостей функціонування системи оподаткування, кредитування і страхування в сільському господарстві Франції та України; опрацювання пропозицій щодо удосконалення системи фінансового забезпечення сільського господарства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Створення досконалої системи фінансового забезпечення – одна з основних умов ефективного функціонування галузей економіки. Кожна країна має свої особливості фінансового забезпечення розвитку сільського господарства, яка визначається теоретичними засадами (сутністю фінансів як

суспільного явища, сутністю фінансових ресурсів як матеріального носія фінансових відносин), станом розподільчих процесів в даній країні, правовим режимом, фінансово-економічним становищем.

Трактування сутності поняття „фінансове забезпечення” в наукових працях є неоднозначним. Професор В.М. Опарін вважає, що фінансове забезпечення – це структурна підсистема фінансово-кредитного механізму. Він визначає фінансове забезпечення як систему джерел і форм фінансування розвитку економічної та соціальної сфер суспільства [6]. На думку Н.І. Карпишин сутність досліджуваного терміну, слід вважати, як систему джерел фінансування, що включає кошти державного та місцевих бюджетів; кошти страхових фондів; кредити; власні кошти юридичних і фізичних осіб; добровільні внески; інші кошти [4].

С.В. Усенко розуміє під фінансовим забезпеченням управління капіталом підприємства та діяльність, що пов'язана з його залученням, розміщенням та використанням [10, с. 16].

О.О. Кохалик і Л.С. Томашик вважають, що фінансове забезпечення підприємств – це сукупність форм, методів, принципів та умов їх фінансування [5].

Ряд авторів західної фінансової науки визначення поняття фінансового забезпечення обумовлюють як сукупність процесів і процедур, які використовуються керівництвом країни для здійснення фінансової діяльності країни, контролю та звітності. Ці заходи включають у себе запис, перевірку та своєчасної звітності операцій, які впливають на доходи та витрати державного бюджету, активи і пасиви країни [11].

Загалом система фінансового забезпечення деяких держав за своєю структурою має відповідні особливості, але у всіх у них є загальна ознака – це те, що фінансове забезпечення являє собою сукупність сфер і ланок, які різняться формами фінансових відносин, методами мобілізації та напрямками використання і розглядається у двох зрізах – на мікрорівні (фінанси суб'єктів підприємництва) та макрорівні (державні фінанси, страхування, фінансовий ринок) і за інституційною будовою тісно пов'язані між собою, мають прямий і зворотний вплив на економічні й соціальні процеси в державі, а також на формування й використання фондів.

Таким чином, під фінансовим забезпеченням сільськогосподарських підприємств розуміємо такий рівень забезпеченості їх необхідними фінансовими ресурсами, який гарантує стабільний розвиток і зростання економіки та соціальної сфери, створення гарантій їх конкурентоспроможної підприємницької діяльності.

Розглядаючи структуру та засади побудови системи фінансового забезпечення сільського господарства у Франції і України слід підкреслити, що кожна з ланок фінансової системи нині у Франції і України перебуває на різних рівнях свого розвитку. Система фінансового забезпечення Франції вирізняється високим ступенем централізації і базується в основу на визначеному всезагальному механізмі аграрної політики ЄС і водночас маючи свої особливості, є дворівневою, включає в себе загальнодержавні та місцеві фінанси. До її складу входять такі ланки: центральний (державний) бюджет, місцеві бюджети, спеціальні фонди та фінанси державних підприємств. Особливістю системи фінансового забезпечення сільського господарства Франції є створення та функціонування цілої системи фондів спеціального призначення, спеціальних рахунків і приєднаних бюджетів, окремі з яких знаходяться у складі бюджету, а інші – позабюджетні. Всі вони певною мірою юридично та організаційно є самостійними і мають власні джерела формування. Центральний бюджет (загальний бюджет, приєднані бюджети різних державних організацій, спеціальні рахунки казначейства) акумулює приблизно 80 % усіх доходів і витрат фінансової системи Франції [3].

Аналіз системи фінансового забезпечення в сільському господарстві Франції і зокрема податкової, кредитної та страхової дозволяє згрупувати конкретні заходи цієї системи щодо сільськогосподарської сфери за наступними цільовими ознаками:

1. Підтримка доходів виробників. Сюди входять: компенсаційні платежі, зокрема пов'язані з дією природних рентоутворюючих чинників; платежі від збитку від стихійних лих; платежі за збиток, пов'язаний з реорганізацією виробництва.

2. Цінове втручання, що припускає ряд заходів дії на ринок продовольства: підтримка внутрішніх цін на сільськогосподарську продукцію; встановлення квот; встановлення податків на експорт та імпорт продовольства.

3. Компенсація витрат. Передбачає заходи по субсидуванню виробників, що придбавають засоби виробництва: субсидування або пільгове оподаткування при придбанні добрив, кормів і агрохімікатів; субсидування виплат відсотків по отриманих кредитах; субсидування виплат по страхуванню майна.

4. Сприяння розвитку ринку. Заходи, згруповані в цьому розділі, припускають державне фінансування: розробку і здійснення ринкових програм; витрат на зберігання продукції, а також проведення транспортних робіт по перевезенню продукції всіх ланок АПК.

5. Сприяння розвитку виробничої інфраструктури. Припускає виділення бюджетних коштів на проведення заходів довгострокового характеру, що забезпечують підвищення ефективності виробництва; субсидії на будівництво господарських приміщень; субсидії на здійснення іригаційних проектів; субсидії на рекультивацию земель; сприяння створенню фермерських об'єднань.

6. Здійснення державних і регіональних програм. Передбачає виділення засобів на здійснення державних і регіональних програм розвитку виробництва.

7. Макроекономічна політика. У цій групі об'єднано заходи державного регулювання сільського господарства, не пов'язані безпосередньо з даною галуззю, але які впливають на ефективність його функціонування через проведення пільгової податкової політики; підтримку національної валюти; зовнішньоторговельну діяльність.

Економічні відносини між державою і суспільством у фінансовій сфері характеризуються прямими і непрямими заходами державного фінансування. До першої групи відносяться заходи прямого державного фінансування, до решти груп – заходи прямого і непрямого економічного регулювання аграрного виробництва.

Особливістю фінансової політики в рамках Спільного ринку є функціонування системи захисних заходів для власних виробників сільськогосподарської продукції (митні збори, компенсаційні платежі фермерам і експортерам, що покривають різницю між внутрішніми і світовими цінами), а також підтримки виробництва сільськогосподарської продукції переважно непрямими субсидіями (близько 90%), що дозволяє не тільки зберегти своєрідність і спеціалізацію аграрного потенціалу окремих країн, але і перетворити Західну Європу на найбільшого експортера продовольства, успішно конкуруючого на світовому ринку. Так, субсидії та пряма грошова допомога для сільського господарства у 2009 році склала 37% бюджету ЄС (43,3 млрд. євро), з них Франції було виділено субсидій для сільського господарства 10 млрд. євро. У структурі державних субсидій найбільшу питому вагу займають засоби на підтримку цін [2].

Способи державної підтримки цін на продукцію, що виробляють фермерські господарства, які застосовуються у країнах ЄС, приблизно однакові й зводяться до встановлення відповідного їхнього рівня. Це не виключає, що у сфері функціонування ринків продукції сільського господарства країн ЄС можуть застосовувати і додаткові заходи.

Серед країн ЄС у Франції система оподаткування вирізняється високою часткою обов'язкових відрахувань (податкових платежів і внесків до фондів соціального призначення) у валовому внутрішньому продукті та має декілька рівнів, включаючи федеральні податки, регіональні й місцеві податки.

Податкове законодавство у Франції надзвичайно громіздке. Одна частина цього законодавства спеціалізована і присвячена безпосередньо регулюванню фермерського

оподаткування, інша – є загальними нормами, застосовуваними і до інших галузей та сфер.

У контексті характеристики податків, які є загальними нормами, застосованими і до інших галузей і сфер, можна згрупувати у три групи: прибуткові податки, що стягуються з доходу в момент його отримання; податки на споживання, які стягуються тоді, коли дохід витрачається; податки на капітал, що стягуються з власності. При цьому податкова система країни спрямована в основному на оподаткування споживання. Податки на прибуток і на власність є помірними. Провідною ланкою бюджетної системи є податок на додану вартість. Йдеться про загальний податок на споживання, який поширюється на всі товари і послуги, спожиті або використані на території країни. Сплата ПДВ визначається характером здійснюваної операції і не враховує фінансовий стан платника податків. Ставка податку єдина незалежно від ціни товару, до якого вона застосовується. Об'єктом оподаткування є ціна продажів або послуги. Крім роздрібної ціни сюди входять всі збори і мита, крім самого ПДВ.

Основна ставка податку в даний час дорівнює 18,6 %. Підвищена ставка – 22 % застосовується до деяких видів товарів (автомобілі, побутова і комп'ютерна техніка, парфумерія, цінні хутра). Знижена ставка – 5,5 % застосовується до більшості продовольчих товарів і продуктів сільського господарства. ПДВ доповнюється встановленням непрямих мит (або акцизів), які також є податками на споживання. Деякі з них стягуються на користь держави, інші перераховуються до бюджетів місцевих органів самоврядування.

До податків на споживання слід віднести і митні збори, які виступають інструментом державної економічної політики і спрямовані на зрівнювання ціни на товари, що імпортуються, і аналогічні товари внутрішнього ринку.

До сільського господарства застосовуються практично ті ж податки, що й до інших галузей економіки, водночас, у цій галузі використовується широкий спектр податкових пільг, який зводить до мінімуму їх фіскальну функцію, створює сприятливе середовище для стимулювання виробництва, підвищення ефективності сільського господарства, забезпечення економічної безпеки держави.

У сукупних фермерських витратах, незважаючи на значну кількість видів податків у Франції, їхня частка коливається від 2,5 до 6,0 % (без соціальних податків), при цьому 50 % усіх податків припадає на податок з прибутку і на нерухомість.

Оскільки основна частина сільськогосподарських підприємств у Франції веде виробництво на індивідуальній основі (сімейна ферма), прибутковий податок поширений більшою мірою порівняно з корпоративним податком. Ставки по прибутковому податку майже не відрізняються від середніх по економіці. У Франції мінімальною ставкою є 12 %, а максимальною – 56,8 %.

Даний податок індексується, тобто періодично переглядається мінімум і максимум оподаткування. Тому база оподаткування може зростати, проте принцип підходу до оподаткування залишається тим самим.

Земельний податок у Франції обчислюється на основі даних земельного кадастру. Власники землі повинні надавати інформацію про всі зміни, внесені до земельного фонду (зміна спеціалізації, іригація, роботи по підвищенню родючості тощо) для внесення змін до кадастру. Методика оцінки земельного податку ґрунтується на положеннях декрету 1989 р. Базою є оцінка вартості 1 га землі або можлива величина орендної плати. Вартість землі оцінюється з погляду її виробничого призначення (рілля, сади, виноградники, пасовища та ін.) і по видах сільськогосподарських культур (зернові, олійні та ін.). Відповідно до них всі землі діляться на сім категорій. Міністерство фінансів встановлює вартість зразкових ділянок, що належать до кожної категорії (тобто вибираються зразки земель семи категорій), потім місцеві земельні комітети розподіляють всі земельні ділянки в даній місцевості по цих семи категоріях. Земельний податок розраховується, виходячи з поточної вартості землі. Центральна податкова інспекція періодично перераховує ці оцінені вартості ділянок (відповідно до інфляції та ін.).

Сільськогосподарські виробники користуються додатковими податковими пільгами порівняно з особами, зайнятими в інших галузях економіки. Основними вилученнями із загального порядку оподаткування є зниження основної ставки податку; спрощений порядок розрахунку податку для фермерів із низькими доходами і спрощення їх бухгалтерської звітності; введення неоподаткованого податкового мінімуму: зниження частини оподаткування доходу за рахунок попередніх вирахувань; виведення з оподаткування ряду надходжень (виплати до фонду соціального страхування, допомога на дітей, витрати на профосвіту та ін.); особливий режим розрахунку капітальних витрат для підрахунку витрат виробництва. Діє режим прискореної амортизації в сільському господарстві.

Пільгове оподаткування фермерів широко застосовується для стимулювання інвестування фермерського капіталу в розвиток і впровадження у виробництво досягнень технічного прогресу, що має довгостроковий характер і вимагає великих вкладень капіталу. Це здійснюється через встановлення податкових знижок на приріст інвестицій, бюджетну компенсацію податкових платежів на приріст інвестицій, пролонгацію податкових платежів на приріст капіталовкладень на період завершення інвестиційного процесу тощо.

Кредитні відносини у Франції підлягають суворому державному контролю більшою мірою, ніж в інших країнах ЄС, узгоджуються з планами економічного розвитку сільського господарства і виступають не як самостійна форма фінансування, а як форма стимулювання власних вкладень сільськогосподарського виробника [2].

Кредитна система функціонує у двох рівнях: різномірні кредитні інститути і центральний емісійний банк та комплекс аналогічних за функціями кредитних установ державного сектору, що функціонують часто як звичайні приватні підприємства, але виконують при цьому специфічні функції по проведенню в життя офіційної політики. Водночас у країні набувають поширення напівдержавні кредитні інститути. Монополістами у сфері кредитування є потужні банківські концерни. У сфері кредитування сільського господарства таким монополістом є аграрний банк *Gredit Agricole*. Разом з тим функціонування гігантських банків не веде до зникнення невеликих кредитних банків.

Вагому роль, крім державної кредитної системи, відіграє вільний взаємний сільськогосподарський кредит, використання якого регулюється розділом V Сільськогосподарського кодексу Франції [9]. Кредитні організації цієї системи діють на місцевому, регіональному і національному рівнях.

Однією із форм стимулювання ділової активності сільських підприємців є система пільгового кредитування, яка передбачує активну участь у цьому процесі держави. Надається кілька видів пільгових кредитів: на облаштування господарства, спеціальні кредити на модернізацію, розвиток тваринництва і деяких видів продукції рослинництва, а також земельні позики. Кожній категорії позики відповідає певна ставка, що фіксується заздалегідь. Пільгові ставки, передбачені для вищезазначених категорій позик і видів виробництва, підпорядковані жорстким правилам – залежно від терміну дії позики і її категорії. Непільгові ставки становлять 6-10%, пільгові в межах 2,75-4,0%. Щоб отримати права на кредит і особливо на кредит, що спрямовується на інвестиції, необхідно дотримувати ряд умов.

У 2011 р. кредит на капіталовкладення перевищив 68 % загального обсягу пільгових позик і забезпечив майже третину всієї потреби в інвестиційних кредитах сільського господарства. Ці позики характеризуються відносно низькими процентними ставками порівняно з іншими видами. Вищу ставку має пільговий земельний кредит.

Для отримання пільгових кредитів необхідно, щоб фермерство було основним заняттям претендента, 50 % робочого часу фермер повинен витратити на ведення сільського господарства, а дохід від сільсько-господарської діяльності не може бути менше половини загального доходу ферми. Обов'язковими також є професійна підготовка фермера і регулярне ведення типової бухгалтерської звітності.

Пільгові позики найчастіше виділяються молодим фермерам, які зайняті в індивідуальному господарстві або є членами об'єднання виробників, товариства з обмеженою відповідальністю або цивільного товариства, 70 % капіталу якого знаходиться в руках сільськогосподарських виробників. Щоб отримати пільговий кредит, молодий фермер повинен бути віком не молодше за 21 рік і не старше 35 років. Площа господарства має відповідати середнім нормам, рівень мінімального доходу через три роки після облаштування повинен досягати 60 % середнього базового національного рівня. Граничний розмір позики – 500 тис. євро, але можлива надбавка, якщо член сім'ї на правах головної особи бере участь у роботах або облаштуваннях обох членів подружжя і реалізується проект у межах одного сільськогосподарського товариства (кооперативу).

Процентна ставка пільгового середньострокового кредиту на облаштування для молодих фермерів визначена в 2,75 % річних у несприятливих природно-екологічних зонах і 4 % в інших зонах, термін дії – відповідно 12 і 9 років [2].

Особливе місце займають спеціальні позики на модернізацію господарства. Вони є основною частиною нормативних положень Франції щодо підвищення ефективності виробничих структур у сільському господарстві. Спеціальні позики на модернізацію господарства, які повинні стимулювати диверсифікацію виробництва, є основною частиною нормативних положень у цілому в країнах ЄС, у т.ч. і у Франції.

Фермери мають можливість не обмежуватися тільки сільськогосподарською діяльністю, а можуть паралельно займатися лісовим господарством, організацією туризму, ремісництвом. Проте дохід від сільськогосподарського виробництва в цьому випадку повинен становити не менше 25 % доходу ферми, а діяльність поза сільським господарством займати менше половини робочого часу фермера [12].

Короткострокові кредити у Франції надають на строк до 2 років, середньострокові – до 3-7, довгострокові – на 8-25 років. Тривалість кредитування залежить від виду кредиту. Так, кредити на капітальні вкладення у земельні ресурси у Франції передбачено на період до 20-35 років, на будівлі – відповідно 12-20 років, на матеріали – 5 років.

Щодо довгострокових кредитів, то вони, як правило, надаються під заставу нерухомості або за договором про викуп землі і у вигляді договору про довічну власність.

При заставі рухомого майна найчастіше оформляється договір застави рухомості, умовної купівлі-продажу і переуступки боргу. Високий рівень потреби в кредитах підтримує і високий рівень процентної ставки, який в системі сільськогосподарського кредитування коливається близько 10 % по іпотечному кредиту і продовжує підвищуватися.

Короткострокове кредитування може здійснюватися і без будь-якого забезпечення, тоді подібні позики називаються незабезпеченими. У цих випадках позичальник обіцяє виплатити позику, скріплюючи свою обіцянку простим векселем. При неповерненні в строк отриманої позики кредитор не має переважного права на власність боржника і повинен стягати борг на основі судового позову.

Для стимулювання сільських підприємців до самофінансування вводяться квоти. У Франції банки фінансують не більше 80 % обсягу капітальних вкладень. Існує відповідна регламентація величини позики залежно від її виду [13].

Результати наших досліджень щодо ролі системи страхування сільськогосподарських ризиків у Франції свідчать про значну увагу держави до інструменту захисту майнових інтересів сільськогосподарських виробників.

Сільськогосподарське страхування у Франції є багатограним, має тривалу історію, регулюється спеціальним законом. Міністерство сільського господарства і Міністерство фінансів встановлюють розміри субсидування страхових внесків, сплачуваних фермерам. Нині у країні діють спеціальні фонди щодо природних ризиків або здійснюється перестрахування ризиків за різними варіантами участі держави, які

спрямовуються на вирішення проблеми захисту майнових інтересів сільськогосподарських виробників, зокрема:

- субсидування страхових внесків або відшкодування частини збитку;
- системний підхід у здійсненні страхування, який припускає наявність чіткої нормативно-правової бази, що враховує інтереси сільськогосподарських товаровиробників, держави і страхових компаній; здійснення координуючої ролі державною структурою (Міністерством сільського господарства, спеціальним агентством або спеціальною організацією); об'єднання фінансових ресурсів за допомогою створення спеціального фонду або проведення перестраховування операцій з гарантіями держави;
- чіткі критерії програм, в яких бере участь держава;
- покриття страховим захистом тільки певної частини врожаю, тобто забезпечення необхідного мінімуму підтримки фермерів.

Для кожних окремих ризиків виписані різні інструменти виплати державних субсидій.

Страхове покриття по множинних ризиках може пропонуватися страховою компанією фермерів тільки в тому випадку, якщо держава бере участь у механізмі страхування шляхом субсидування частини премій або шляхом участі у виплаті страхового відшкодування.

Загалом, система фінансового забезпечення розвитку сільського господарства, що діє в даний час у Франції, є ефективною і орієнтована на оптимальне поєднання інтересів держави, провінцій і сільськогосподарських товаровиробників й стабілізацію конкурентоспроможного розвитку галузі.

Фінансове забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств України в нинішніх умовах здійснюється переважно в трьох формах: самофінансування, тобто використання власних ресурсів для розвитку; кредитування на основі мобілізації та перерозподілу тимчасово вільних коштів; бюджетне фінансування державних і регіональних програм і проектів на безповоротній основі за рахунок коштів державного і місцевого бюджетів. Діють кілька програм фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств, спрямованих на забезпечення економічного паритету між сільським господарством та іншими галузями економіки, а також стимулювання розвитку перспективних процесів у сфері виробництва. Загалом в Україні хоч рівень відповідної державної фінансової підтримки розвитку сільськогосподарських підприємств зростає, але поки що не відповідає мінімальним їх потребам, що ускладнює забезпечення стабільного розвитку цієї важливої галузі. Дається взнаки невідповідності агроформувань до роботи в ринкових умовах, низька платоспроможність більшості з них, відсутність послідовної державної політики щодо диспаритету цін, складність отримання кредитів взагалі й пільгового зокрема. Всі ці чинники зумовлюють постійну нестачу фінансових ресурсів та обмежують діяльність і розвиток сільськогосподарських товаровиробників.

Вагомою проблемою фінансового забезпечення аграрного сектора є вкрай низький рівень кредитозабезпеченості сільськогосподарських виробників. За 2009-2012 рр. підприємства галузі були прокредитовані лише в межах 30% від загальної потреби в кредитних ресурсах, з них пільгові кредити становили, наприклад у 2009 році, менше 40% від одержаної суми і меше 50% у наступних роках. Сільськогосподарські підприємства, головним чином, використовували кредити передусім на закупівлю пального та мастил (77%), закупівлю засобів захисту рослин (48%), придбання посівного матеріалу (36%) та інші цілі, пов'язані з поточною сільськогосподарською діяльністю. Водночас лише 13% господарств спрямували отримані кредити на технологічне оновлення виробництва та 6% – на його розширення [7].

За статистикою дрібнотоварні селянські господарства виробляють 61% валової сільгосппродукції, але вони нині в основному позбавлені державної фінансової підтримки. В той же час лише 7% сільгосппідприємств отримали 3/4 всіх субсидій, а це майже 10 мільярдів гривень [1].

Головною передумовою вирішення проблеми доступу до фінансових послуг за прийнятною ціною, як свідчить світовий досвід, є створення правових та інституційних засад формування ліквідної застави майном та іншими активами. Зокрема, вирішальну роль для розвитку сільського господарства повинно відігравати іпотечне фінансування. Розвиток ринку фінансових послуг повинен бути ключовим (наповнюючим) елементом аграрних реформ в Україні. Більше того, як показує практика, механізми фінансових послуг повинні запроваджуватись у комплексі та одночасно з іншими напрямками реформування відносин власності та земельних відносин, запровадження механізмів державної підтримки, регулювання продовольчих ринків, удосконалення податкової політики тощо.

Очевидним є вкрай необхідним на сучасному етапі вирішення питання вдосконалення фінансово-кредитного забезпечення розвитку сільського господарства України, зокрема: підвищення дієвості та ефективності державної підтримки галузі; якісного розвитку фінансової інфраструктури аграрного сектора (створення системи кооперативних банків, розвиток кредитних спілок, лізингових, страхових та інвестиційних компаній, функціонування потужних аграрних бірж, розвиток ринку цінних паперів та ін.); вдосконалення системи кредитування підприємств АПК (застосування пільгового кредитування, збільшення частки довгострокових позик, розвиток іпотечного кредитування тощо); подальший розвиток страхування майна, фінансових та підприємницьких ризиків; оптимізація та стабільність оподаткування сільськогосподарських підприємств тощо. За рахунок державних дотацій на виробництво сільськогосподарської продукції та власних нагромаджень необхідно розширити застосування високоякісного насіння інтенсивних сортів, у кілька разів збільшити внесення мінеральних та органічних добрив, забезпечити виконання технологічних операцій в оптимальні строки, поліпшити якість і конкурентоспроможність аграрної продукції. Вкрай необхідно вжити ряд заходів, що мінімізують кризові явища в сільському господарстві, переведення його розвитку на нові інноваційні перспективи. Ці та інші заходи сприятимуть підвищенню рівня рентабельності аграрного виробництва до 20-25%, дозволять ліквідувати його збитковість

Висновки. Кожна країна, як свідчить зарубіжний досвід, формує найефективніші шляхи розв'язання проблеми повноцінного фінансового забезпечення однієї із важливих галузей економіки країни – сільського господарства. Порівнюючи досвід фінансового забезпечення у сільському господарстві Франції та України, слід підкреслити, що хоч адміністративні схеми у цій державі та в Україні схожі, грошова і податкова системи нашої країни будувались в основному за зразком французької, однак на сучасному етапі структура та засади побудови системи фінансового забезпечення сільського господарства у Франції і України перебувають на різних рівнях свого розвитку і відповідно галузі сільськогосподарського виробництва. Це зумовлює необхідність здійснити удосконалення формування і реалізації механізму фінансового забезпечення сільського господарства України, спрямувавши його на забезпечення відповідності між фінансовим забезпеченням та повноваженнями органів місцевого управління шляхом збільшення частки місцевих бюджетів у зведеному бюджеті, удосконалення міжбюджетних відносин, оподаткування, оптимізацію систему пільг і звільнень щодо сплати податків та кредитування, тобто постає мотивована необхідність докорінної зміни існуючої практики фінансування підприємств сільського господарства на сучасному етапі трансформації галузі на інноваційний тип розвитку. У процесі удосконалення вітчизняного законодавства владним структурам України варто запозичити низку позитивних досягнень зарубіжних країн, зокрема Франції щодо системи фінансового забезпечення в сільському господарстві; податкової, кредитної та страхової систем.

SUMMARY

The authors study the features of financial support for agriculture of France and Ukraine. The proposals are developed on improvement of financial support for agriculture development in Ukraine on the basis of the functioning of this system in France

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Агропромисловий комплекс України: стан та перспективи розвитку: науковий збірник за матеріалами VII Пленуму Співки економістів України. – К.: ТОВ «В-во Аратта», 2009. – 343 с.
2. Бурлакова С. Особенности фининсирования аграрного сектора стран ЕС / С.Бурлакова // АПК: Экономика, управление. – 2008. – №10. – С. 61-64.
3. Дем'яненко С.І. Спільна аграрна політика ЄС: суть, тенденції та значення для України / С. Дем'яненко // Економіка України. – 2003. – № 3. – С. 82-83.
4. Карпишин Н.І. Шляхи оптимізації фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні / Н.І. Карпишин // Світ фінансів. – 2009. – №4. – С. 99-104.
5. Кохалик О.О. Проблеми малого бізнесу в Україні / О.О. Кохалик, Л.С. Томашик. – Львів, 2001. – 275 с.
6. Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): Монографія – К.: КНЕУ, 2005. – 240 с.
7. Окремі дані про банки України. // Бюлетень Національного банку України. – 2010. – №11. – С. 155-156.
8. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / За ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ"ІАЕ", 2012. – 182 с.
9. Сільськогосподарський кодекс Франції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.provove-regulyuvannya-kredituvannya-silskogospo.html>.
10. Усенко С.В. Економічні аспекти розвитку малого підприємництва в Україні // Экономика и управление. – 2001. – №6 (31). – С. 16.
11. Europe and the Euro (National Bureau of Economic Research Conference Reports) Alberto Alesina, Francesco Giavazzi, Italy, Bologna, 2007
12. Financial aspects of agricultural policy in EU. / Hangué, 2004. – 45 p.
13. Gredit Agricole: Ciest desomals une banque de plein exercice FNSEA. – 2003.

Надійшла до редколегії 17 квітня 2013 р.